

SLOVENSKÁ ŠTATISTIKA a DEMOGRAFIA

SLOVAK STATISTICS
and DEMOGRAPHY

4/2015

ročník/volume 25

Recenzovaný vedecký časopis so zameraním na prezentáciu moderných štatistických a demografických metód a postupov.

Scientific peer-reviewed journal focusing on the presentation of modern statistical and demographic methods and procedures.

Článok/Article: 10

Typ článku/Type of article: informácia/information

Strany/Pages: 104 – 106

Dátum vydania/Publication date: 15. október 2015/October 15, 2015

Informácia/Information

**RODINNÉ ÚČTY VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH EURÓPSKEJ ÚNIE.
Postrehy z workshopu k štatistike rodinných účtov, Praha jún 2015**

**HOUSEHOLD BUDGET SURVEY IN SELECTED EU COUNTRIES.
Remarks on the workshop on the Household Budget Survey, Prague June 2015**

Výstupom štatistiky rodinných účtov (ďalej aj „RÚ“) sú ukazovatele o výdavkoch, príjmoch a spotrebe súkromných domácností, ktoré sa využívajú pri tvorbe sociálnej politiky štátov a analýze životnej úrovne ich obyvateľov. S výsledkami štatistiky rodinných účtov pracujú aj iné štatistiky.

Zisťovanie výdavkov súkromných domácností sa uskutočňuje vo všetkých krajinách Európskej únie na základe tzv. džentlmskej dohody. Napriek snahe Eurostatu harmonizovať¹ toto zisťovanie jednotnou metodikou a odporúčaniami v spôsobe, akým sa uskutočňuje v jednotlivých štátoch, pretrvávajú niektoré odlišnosti. Jedným z dôvodov je zrejme fakt, že rodinné účty patria vo všetkých štátoch Únie medzi finančne náročné štatistiky. Práve tlak na znižovanie nákladov sa stal výzvou na modernizáciu sociálnych štatistík. Jej výsledkom je aj redizajn rodinných účtov. Na jeho prezentáciu a celkovo skúsenosti a poznatky národných štatistických úradov s realizáciou štatistiky rodinných účtov bol zameraný workshop, ktorý v júni usporiadal v Prahe Český štatistický úrad. Ten by chcel nový model štatistiky rodinných účtov prvýkrát použiť v roku 2017.

Program workshopu bol rozdelený na *prezentačnú časť*, v ktorej predniesli príspevky zástupcovia všetkých štrnástich² zúčastnených krajín, a *štyri diskusné panely*. Z vystúpení vyplynulo, že definícia súkromne hospodáriacej domácnosti v RÚ je podobná vo všetkých krajinách, ktoré sa na workshope zúčastnili, t. j. členovia domácnosti bývajú v tom istom byte a podieľajú sa na výdavkoch/príjmoch domácnosti. Referenčnou je osoba s najvyšším príjmom. Všetky krajiny zisťujú zloženie domácností, ich príjmy, výdavky a spotrebu podľa klasifikácie COICOP-5.³

Periodicita zisťovania sa v jednotlivých krajinách líši. Niektoré krajiny robia zisťovanie každoročne, niektoré v rôznych intervaloch. Vo väčšine krajín je konkrétna domácnosť zaradená do zisťovania (záznam výdavkov) buď na dva týždne, alebo na jeden mesiac. Prehľad podľa krajín uvádzame v tabuľke 1.

¹ *Household Budget Surveys in the EU: Methodology and recommendations for harmonization 2003.* Zverejnené na [https://circabc.europa.eu/sd/a/021b6b4d-7ab8-4eca-8fd3-cdc5ac601ee2/Methodology%202003%20\(Working%20Copy\).pdf](https://circabc.europa.eu/sd/a/021b6b4d-7ab8-4eca-8fd3-cdc5ac601ee2/Methodology%202003%20(Working%20Copy).pdf).

² Na workshope sa zúčastnili zástupcovia národných štatistických úradov z Veľkej Británie, Slovinska, Rumunska, Rakúska, Slovenska, Holandska, Francúzska, Švédska, Lotyšska, Poľska, Nemecka, Maďarska, Fínska a Českej republiky.

³ COICOP-5 – *Classification of Individual Consumption by Purpose.*

Tabuľka č. 1: Prehľad krajín podľa intervalu realizácie zisťovania rodinných účtov a obdobia záznamu výdavkov domácnosti

Krajina	Periodicita zisťovania RÚ	Obdobie záznamu výdavkov
Veľká Británia	raz za 5 rokov	2 týždne
Slovinsko	ročne	2 týždne
Rumunsko	ročne	1 mesiac
Rakúsko	raz za 5 rokov (november – október)	2 týždne
Slovensko	raz za 5 rokov (do roku 2012 ročne)	1 mesiac
Holandsko	ročne, od roku 2015 raz za 5 rokov	2 týždne
Francúzsko	raz za 5 rokov	1 týždeň
Švédsko	raz za 4 roky	2 týždne
Lotyšsko	ročne	2 týždne
Poľsko	ročne	1 mesiac
Nemecko	raz za 5 rokov (časť vzorky ročne)	3 mesiace
Maďarsko	ročne	2 týždne
Fínsko	približne raz za 5 rokov	2 týždne
Česká republika	ročne	1 mesiac (v zisťovaní je rok)

Rozdiely sú vo veľkosti vzorky a spôsobe výberu. Väčšina krajín používa náhodný výber, Nemecko a Česká republika kvótny výber, avšak v rámci pripravovaného redizajnu chcú aj tieto dva štáty prejsť na náhodný výber.

Domácnosti sú pred zaradením do zisťovania kontaktované rôznymi spôsobmi – *listom, návštevou, telefonicky*. Vo všetkých krajinách má domácnosť k dispozícii papierový formulár s využitím *PAPI*⁴ spôsobu zberu údajov. Mnohé krajiny využívajú na záznam údajov aj výpočtovú techniku a spôsob záznamu *CAPÍ*⁵ (napr. Fínsko, Francúzsko, Maďarsko, Slovensko). Progresívnym je zber údajov prostredníctvom internetu *CAWI*,⁶ ktorý sa využíva v Holandsku, Rakúsku, Lotyšsku a Maďarsku. Vo všetkých krajinách sa sledujú výdavky domácností. Záznam výdavkov je rôzny. V niektorých krajinách sú predmetom zisťovania aj väčšie výdavky určené najmä na vybavenie domácnosti, nákup dopravných prostriedkov, dovolenky a pod. za dlhšie časové obdobie (3 až 12 mesiacov). V Lotyšsku, vo Veľkej Británii a v Rakúsku zaznamenávajú výdavky aj jednotliví členovia domácnosti. Skúsenosti so skenovaním údajov z formulárov prezentovali zástupcovia z Rakúska a zo Švédska. So záujmom sa stretol príspevok zástupkyne Národného štatistického úradu vo Fínsku, v ktorom opísala záznam výdavkov skenovaním priamo z pokladničných bločkov a ich kódovanie. Týmto spôsobom kódujú vo Fínsku až 80 % výdavkov, úspešne približne v 60 % prípadov.

Poskytnutie správnych hodnoverných údajov pre štatistiku rodinných účtov je pre domácnosť náročné už tým, že výdavky na účel zisťovania musí zaznamenávať denne. Napriek tomu nie vo všetkých štátoch dostávajú domácnosti za spoluprácu so štatistikmi finančnú odmenu. Vo Fínsku ich napríklad odmeňujú darčkovou kartou.

⁴ *PAPI – Paper And Pencil Interviewing.*

⁵ *CAPÍ – Computer Assisted Personal Interviewing.*

⁶ *CAWI – Computer Assisted Web Interviewing.*

Vo Veľkej Británii patrí každej dospeljej osobe v domácnosti za vyplnenie denníka 10 libier, deti dostávajú 5 libier. Finančne motivujú aj domácnosti zapojené do zisťovania v Holandsku, pričom 5 eur im poskytujú pred vyplnením dotazníka a 30 eur dostávajú za vyplnený denník. V Českej republike predstavuje finančná kompenzácia domácnosti zapojenej do RÚ 150 eur na rok. V tejto súvislosti odzneli v prezentáciách aj ďalšie zaujímavé informácie. Zástupkyňa Národného štatistického úradu vo Fínsku oznámila, že zisťovanie plánovali a začali realizovať v roku 2015, ale pre nedostatok financií ho museli zrušiť. V čase konania workshopu nevedela ešte povedať, akým spôsobom poskytnú údaje požadované Eurostatom za rok 2015. Zástupkyňa Maďarska avizovala zasa spojenie zisťovania RÚ so zisťovaním EU SILC.

Diskusia bola najmä o výstupoch z rodinných účtov a ich využití, o spôsobe zberu údajov a práci v teréne. Hovorilo sa o miere neodpovedí, imputáciách a kvalite údajov. So záujmom prítomných sa stretol aj diskusný príspevok jedného z autorov tejto informácie, riaditeľa odboru štatistiky životnej úrovne obyvateľstva Róberta Vlačuhu, ktorý prezentoval spôsob tvorby váh v RÚ v Slovenskej republike s využitím programu R+ Calif.

Z hľadiska budúcnosti RÚ rezonovala otázka ich finančnej náročnosti, ale aj zložitosti prípravy a realizácie tohto štatistického zisťovania. Hovorilo sa o nových trendoch (CAWI), simulácii údajov a možnej integrácii RÚ s inými zisťovaniami. Rozhodujúce bude, či Eurostat upraví toto zisťovanie nariadením, alebo ponechá jeho realizáciu na džentlmenskú dohodu s jednotlivými štátmi Európskej únie.

Pre nás je po tomto workshope významné zistenie, že na Slovensku sme napriek problémom včas zachytili najnovšie trendy a v roku 2015 sme dokázali zabezpečiť taký redizajn rodinných účtov, ktorý spĺňa všetky kritériá modernizácie sociálnych štatistík.

RÓBERT VLAČUHA
JOZEF KOTLÁR

Autori pracujú v odbore štatistiky životnej úrovne obyvateľstva sekcie sociálnych štatistík a demografie Štatistického úradu SR.